

הרב פרופ' נריה גוטל

”לאותות ולמופתים לדרך אשר ילך בה ולמעשה אשר יעשה ישראל”

דברי פתיחה לחוברת בנושא הרצי"ה מאת נשיא מכללת אורות ישראל

רבים מגדולי ישראל הבליטו את חשיבות הכרת "האומר" שמאחורי "האמירה". בירושלמי שבת (א', ב')¹ אף נאמר שראוי לשלשל שמועה עד לשורש מקורה הראשוני - "עד משה", ושמקור לחיוב זה נמצא כבר בתורה:
... רבי ירמיה רבי חייא בשם רבי יוחנן, אם יכול את לשלשל את השמועה עד משה שלשלה ואם לאו תפוש או ראשון ראשון או אחרון אחרון, מה טעמא 'והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת', עד 'יום אשר עמדת לפני ד' א-להיך בחורב'. גידול אמר, כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו, ומה טעמא 'אך בצלם יתהלך איש' כתיב.²

כל זאת למה? מה חשיבות בדבר? הן לכאורה מבחנה של "אמירה" - בה עצמה, בחינת "קבל האמת ממי שאמרה", ומה לך מיהו "האומר"?³
כמה תשובות בדבר. הראשונה טוענת כי כאשר אומר השמועה רואה לפניו את דמות דיוקנו של בעל השמועה, הרי הוא מתאמץ למוסרה כצורתה, כמו שיצאה מפי אומרה, והוא נרתע מלאומרה בצורה מסולפת, בניגוד לכוונתו ורוחו של מחברה. על תלמידי הבעש"ט, למשל, מסופר [באיגרת הקודש שבסוף ספר נועם אלימלך], כי זו הייתה דרכם וזה גם היה שכרם:
כשלומדים גמרא הם מלבישין עצמם פחד ורעדה ואימה ויראה גדולה... כשמזכירין שם התנא או שאר בעלי השמועה, מציירין בשכלם כאילו התנא ההוא עומד בפניהם חי עם שורש אורו... כדרך שמובא בירושלמי שצריך לצייר לעצמו הבעל השמועה כשמזכירין אותו... כשהולכים מלימודם כזה נעשים להם נסים ונפלאות כמו בדורות הראשונים

1 למקבילות, ראו ירושלמי שקלים ב, ה וירושלמי קידושין א, ז. וראו אור זרוע חלק א - אלפא ביתא סימן לד: 'למד מס נון'; הרא"ה קוק, הסכמות הראיה, "מ ישמח וב"ז כהנא (עורכים), ירושלים תשמ"ח, הסכמה כה, עמ' 29-30; נ' גוטל, 'דולה ומשקה', סיני, קלח (תמוז-אלול תשס"ו), עמ' קד-קיב; נ' גוטל, 'האומר דבר' - מבוא לפרקי אבות, אבות מאורות, אלקנה תשס"ח, עמ' 17-20.

2 וראו עלי תמר, ירושלמי מועד, ח"א, עמ' ג-ה, שהעמיק והרחיב בדברים.
3 ובאמת אין לחדד קיומו של 'דגם' כזה, וראו נ' גוטל, 'בין קבלת אמת "ממי שאמרה" לבין קבלתה מ"מלאך ה' צבאות"', עיונים בחינוך היהודי: הבנת המקרא בימינו - סוגיות בהוראתו, ט (תשס"ד), עמ' קכט-קנז.

ומרפאים חולים וממשיכים השפעות על כל ישראל.

טעם שני בדבר, מבוסס גם הוא על מאמר רבותינו בירושלמי שבת (ט', א), מורה כי "תורה שאין לה בית אב אינה תורה", לכן וודאי שחייב אתה לידע בכל אימרה ואימרה מיהו ומהו "בית אביה" וייחוסה. ועוד נימוק שלישי בדבר, "אחרון אחרון חביב":⁴ הרי זה מביא גאולה לעולם, כאשר "דבר" נאמר בשם אומרו (אבות ו', ו).

משימה זו ראוי לה שתעמוד לנגד עינינו השתא סביב אישיותו של רבנו הרב צביהודה זצ"ל, אשר בשנה זו אנחנו מציינים שלושים שנה להסתלקותו. הרצי"ה עצמו לימדנו פרק משמעותי בחשיבות זו של "והיו עיניך רואות את מוריך" (ישעיה ל', כ),⁵ בהקדישו מאמץ לא רק לחשיפת כתביו של "אבא מרן הרב זצ"ל" אלא גם לתיעוד דמותו, הנהגותיו, אישיותו – "קצות דרכיו ועיקר מהלכו בקודש", בחיבוריו 'נפש הראי"ה' ו'לשלושה באלול'. הרצי"ה הדגיש שמגמת התיעוד אינה "לספר שבחים" אלא "לתאר" – כאמור – את הנהגות הראי"ה, ולו גם "בראשית דברים", זאת "כדי לקבעם ולהזכירם לנו, להתבונן בהם ולהשתמש בהם, למחשבה ולמעשה, ככל האפשר, לכל אחד כפי ערכו וכחותיו. והיו לאותות ולמופתים לדרך אשר ילך בה ולמעשה אשר יעשה ישראל" (הקדמת הרצי"ה ל'נפש הראי"ה').⁶ דומה כי יאים הדברים – לא פחות – גם בנוגע לכותבם, רבנו הרצי"ה, מורה הליכות גאולת דורנו.

תיתי ליה לעורך הנכבד, הרב מנחם מקובר, אשר השקיע עמל בריכוז ואיסוף מאמרים המאירים, איש איש בדרכו, עוד היבט, עוד זווית, עוד פינה, ממאור גדול זה, מ"האי שופרא דבלי בעפרא" (ברכות ה', ב). "והאור הזרוע והגנוז במרומים יגלה ויראה, בהגנת זכותו עלינו ועל כל בית ישראל, ויצמיח את קרני הישועה השלמה מארץ החיים על כל עמו עולמו" (מהקדמת הרצי"ה, שם), בעגלא ובזמן קריב.

4 בראשית רבה עח, יא; לקח טוב ורש"י בראשית לג, ב; וראו תוספות יום טוב דמאי ז, ג; תורה שלמה בראשית שם, אות ו.

5 וראו רמב"ם הלכות דעות ו, ג: "מצות עשה להידבק בחכמים כדי ללמוד ממעשיהם, שנאמר 'ובו תדבק' (דברים י', כ), וכי אפשר לאדם להידבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו, הידבק בחכמים ותלמידיהם. לפיכך צריך אדם להשתדל... להתחבר להן בכל מיני חיבור, שנאמר 'ולדבקה בו' (דברים יא, כב; שם ל, כ; יהושע כב, ה), וכן ציוו חכמים ואמרו והיו מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם".

6 וראו גם בהקדמת הרצי"ה לחוברת 'לשלשה באלול - א': "... מהם ישמשו בעצם פרטיותם דוגמא ומופת להנהגת החיים היחידים והכלליים, 'וכן יעשו', ומהם יפיצו עז ואורה, יעודדו ויאמצו... ב'הליכה בדרכיו', לנחותנו ארחות עולמנו..."; וראו שם גם בהקדמתו לחוברת ב': "... מהם ל'הליכה בדרכיו' ומהם רבים לעצם ההתבוננות והקרנת הזיו וההסתכלות במפלאות הדמות של בעל השמועות והמעשים...".